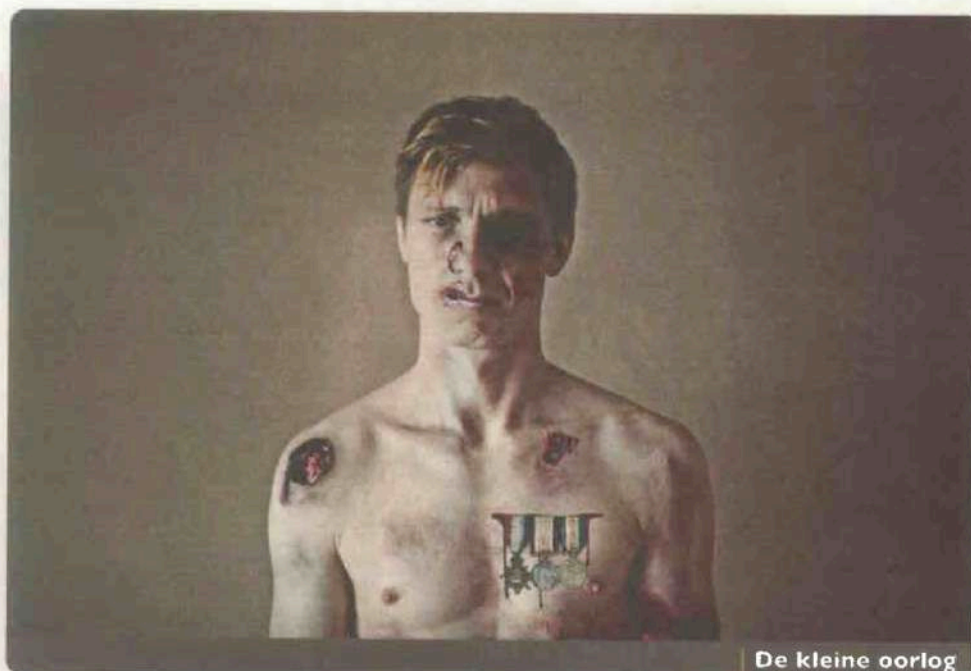

Uit: Cult (Cultuurbijlage De Morgen), woensdag 28 augustus 2013

DeKleineOorloG

Wie Valentijn Dhaenens (*De helaasheid der dingen*) in zijn vorige monoloog *Degrote monD* aan het werk zag, weet dat hij een rasechte performer is. Bij elk woord van Dhaenens hangt het publiek aan zijn lippen, elke beweging komt aan als een mokerslag. Hij is ondertussen toe aan zijn tweede monoloog onder de vlag van theatergezelschap SKaGeN, en net als de vorige keer haalt hij zijn inspiratie hiervoor bij het thema 'oorlog'. Bij de vervreemding en de gruwel die miljoenen soldaten in de wereld murw achterlaat. *DeKleineOorloG*, geschreven en gespeeld door Dhaenens zelf, wordt zonder twijfel een naar de keel grijpende monoloog die je niet mag missen.

Vanaf 20/11 in STUK, Leuven,
www.skagen.be

De kleine oorlog

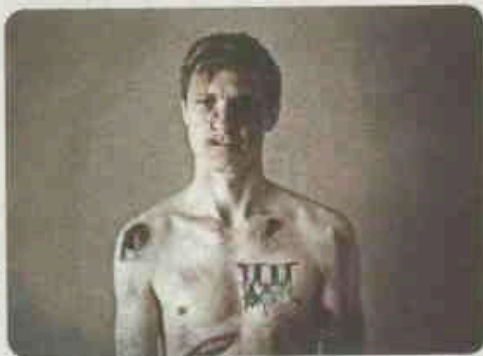
© I. Gozin & Daily Dolores

Vooruit

6 - 9 okt

DeKleineOorlog - SKaGeN

© Daily Dolores

In SKaGeNs vorige monoloog *DegroteMond* blonk theater- en filmacteur Valentijn Dhaenens uit in retoriek. Met behulp van historische toespraken van wereldleiders bespeelde hij de massa en stuurde aan op oorlog. *DeKleineOorlog* brengt de

keerzijde van de medaille. Want wat zijn de gevolgen van die opzwepende woorden voor de gewone man in de straat? Wat met de mensen die de daad bij het woord (moeten) voegen? Dhaenens neemt terug het woord en zoomt in op een veldhospitaal tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Een cynische verpleegster, een deserteur, een op- en afrijdende ambulancier, een verslagen dokter-chirurg, ... ze brengen allemaal hun eerlijke verhaal.

| Om 20u | Minard | Tickets: € 16 / 12 (red)

PODIUM

Mozes of de IJzman? Cyrano of Gunter Lamoot? Haatradio Mille Collines, of de anonieme helden uit de Grote Oorlog? De theaterbezoeker staat dit najaar voor verscheurende keuzes. **GEERT VAN DER SPEETEN**

DE KLEINE OORLOG

Wat? In zijn solovoorstelling bouwt acteur Valentijn Dhaenens een aangrijpend monument op voor de kleine radertjes in een Grote Oorlog.

Ga kijken want deze krant was laaiend enthousiast over de premièrereeks: 'Zelden is zoveel gruwel voelbaar gemaakt met zoveel intimiteit.'

Waar & wanneer: tournee vanaf 19/9, CC Maasmechelen.

THEATER

ACT (YESTERDAY)

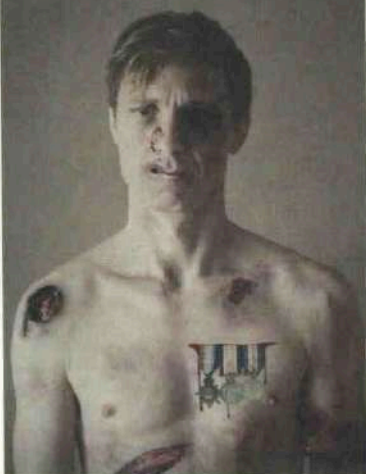
8

De tweede editie van het zelfverklaarde grensverleggende theaterfestival ACT staat vreemd genoeg stil bij het verleden. Met een jonge generatie theatermakers teruggrijpen naar vroeger en naar allerlei vormen van herinneren, is een paradox, geeft programmator Karlien Meganek toe, 'maar die ontroert mij ook.'

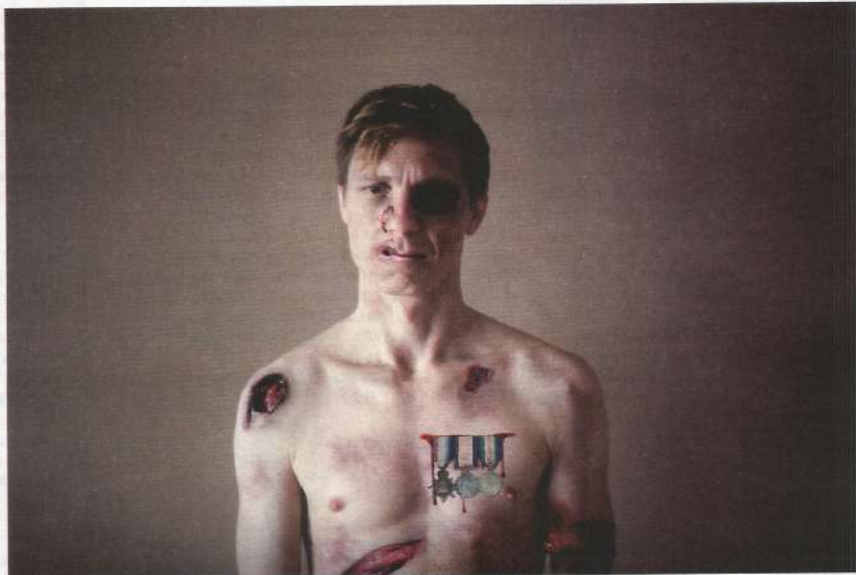
Meer nog: voor curator Petra Van Brabandt is er meer dan ooit een noodzaak om terug te kijken naar het verleden. 'Er is vandaag weinig politieke keuze; je kunt alleen kiezen tussen zacht of hard neoliberalisme. Dat is wat dat crisisgevoel veroorzaakt. De tweede editie van ACT biedt geen nostalgische of romantische voorstellingen vol terugverlangen, maar neemt afstand van de snelheid van het heden – als stop van de ratrace.'

Op het programma staan onder meer de monoloog *De kleine Oorlog* van Valentijn Dhaenens, die het verhaal doet van een veldhospitaal tijdens WO1, en *Black Bomarch*, waarin andcompany&Co. op bonte wijze ons koloniaal verleden uit de doeken doet.

Van 22/11 tot 6/12 in deSingel, Antwerpen.
desingel.be

OH MIJN GOD 5 TIPS VOOR 7 DAGEN

PODIUM

DeKleineOorlog

'Het omgekeerde van 'Apocalypse Now.', zo omschrijft acteur **Valentijn Dhaenens** zijn naar eigen zeggen totaal onspectaculaire monoloog over de Eerste Wereldoorlog. U kent Dhaenens als de volwassen versie van Gunther Strobbe in 'De helaasheid der dingen', maar hij is op zijn best wanneer hij solo op het podium staat. Dat bewees hij met zijn vorige monoloog, 'DegrotemonD', een indrukwekkende bloemlezing van 2.500 jaar redevooreringen.

Valentijn Dhaenens «'DeKleineOorlog' is een follow-up. In 'DegrotemonD' lieten mensen zich verleiden door de kracht van het woord: ze betrapten zich erop mee te gaan in een speech die achteraf van **Goebbels** bleek te zijn. Nu toon ik de gevolgen van die opruiende taal, de keerzijde van de medaille.»

HUMO Het blijft fascinerend: de nooit aflatende hang naar de dramatiek en romantiek van oorlogsfilms.

Dhaenens «Inderdaad. In films, maar ook in literatuur en games, is er een enorme interesse voor oorlog. Mijn

vraag is: waar komt die oorlogszucht vandaan?»

»Als research heb ik veel gelezen: gedichten van de War Poets, maar ook een boek over militaire strategieën. Dat gaat niet over de moraal van oorlog, maar brengt in kaart hoe je de vijand het beste kunt afslachten. De volledige Eerste Wereldoorlog is in kaart gebracht met pijlen en schema's, waardoor het bijna een computerspelletje wordt. Soldaten zijn voor hun commandanten niets meer dan pionnen om mee te spelen.

»Ik heb ook 'The Culture of War' van **Martin van Creveld** gelezen, één van 's werelds bekendste oorlogswetenschappers. Het is een pro-oorlogsboek, waarin hij onder meer een onderzoek voert naar het plezier dat je ervaart als je iemand doodt. Blijkbaar voel je je op zo'n moment een winnaar, omdat je sterker bent dan de ander. Het brengt het jagersinstinct naar de oppervlakte. En bovendien word je in oorlogstijd niet gestraft als je iemand doodt. Een aanrader, dat boek. Echt.»

HUMO Nog nuttige dingen geleerd?

Dhaenens «Als je eenmaal begint

te zoeken, stuit je op de vreemdste dingen. Wist je dat de Amerikanen in Vietnam een legioen dwergen ter beschikking hadden om af te dalen in de ondergrondse gangen van de Vietcong?»

HUMO Excuus?

Dhaenens «Exact mijn reactie (*lacht*). Hun opdracht was: iedereen doden die ze daar tegenkwamen. Eén van die dwergen sneed 'Reservoir Dogs'-gewijs telkens een oor af van zijn slachtoffers en bewaarde dat aan zijn riem. Soms zijn mensen zo trots op hun moorden dat ze souvenirs bewaren.»

HUMO Breng jij die gruwel op het podium?

Dhaenens «Allerminst. 'DeKleineOorlog' is totaal onspectaculair. Ik zet geen **Wagner** op een helikopterbombardement. Het is niet dynamisch, maar monotoon, zoals de oorlog zelf. Het gaat over stilstand, vastzitten in een situatie en geen idee hebben hoe je eruit kunt geraken. De focus ligt op de angstigen, niet op de heldhaftigen. Hopelijk klinkt dat niet al te saai, maar oorlog is nu eenmaal geen feest.» (*jvb*)

Première 20 november, Stuk, Leuven, skagen.be

OHM

DHAENENS

'Bigmouth' gaat nu ook down under

Acteur Valentijn Dhaenens reist met zijn voorstelling *De grote mond* nu echt de wereld rond. Onlangs nog maakte *Bigmouth* furore in New York. Eind deze maand vertrekt Dhaenens met het stuk richting Australië.

● Valentijn Dhaenens is lid van het Antwerpse theatergezelschap SK-aGeN. Het grote publiek leerde hem kennen via de verfilming van *De helaasheid der dingen*. In 2008 verzamelde hij lovende recensies met de monoloog *De grote mond*. In de voorstelling kruipt Dhaenens in de huid van de grootste sprekers die deze wereld heeft gekend, van Socrates over John F. Kennedy tot de huidige oratoren. De acteur trekt die waaier zo breed mogelijk open. Zo passeren ook Lumumba of Osama Bin Laden de revue. *De grote mond* werd bij de beste voorstellingen van het jaar in het Nederlandse taalgebied gerekend.

Van Helsinki tot Londen leerde het theaterpubliek *Bigmouth* kennen. In januari was de voorstelling een revelatie op het festival Under The Radar in New York. En daarmee houdt het niet op. "Op 24 februari vertrek ik naar Australië waar *Bigmouth* te zien zal zijn in Adelaide en Sydney", vertelt Dhaenens. "De tournee loopt tot april. Ik kijk er erg naar uit."

DP/FOTO BELGA

🕒 Valentijn Dhaenens staat met de monoloog *De kleine oorlog* op 6 en 7 februari om 20u in deSingel.

DE STANDAARD
Zaterdag 16, zondag 17
november 2013

dS De
Standaard
WEEKEND

TELEVISIE | PODIUM | FILM | MUZIEK | EXPO

CULTUUR

‘Ik geloof niet dat we
beschaafder worden’

Acteur en theatermaker
Valentijn Dhaenens
duikt in de Grote Oorlog

WONEN METAMORFOSE VAN EEN ZOLDER

Valentijn Dhaenens: 'De vraag die ik mij voortdurend stel is: waarin schuilt onze zucht naar strijd?' © Fred Debrock

GEERT VAN DER SPEETEN

De eerste soloproductie van Valentijn Dhaenens, acteur bij het theatercollectief Skagen en onder meer te zien in *De helaasheid der dingen*, was een van de beste theatervoorstellingen van de voorbije vijf jaar. Voor een batterij microfoons bracht Dhaenens in *De grote mond* een compilatie van redevoeringen waarin sprekers zich een beetje God wamen. Zo combineerde hij oorlogstoespraken van de Duitse minister van Propaganda Joseph Goebbels en de Amerikaanse generaal George Patton. De voorstelling onthulde onze blijvende behoefte aan welsprekende leiders. Ze liet aan den lijve voelen wat de kracht van het woord en van retoriek kan zijn.

De grote mond ging in 2008 in première in een Leuvense aula en is intussen uitgegroeid tot een hit. De Engelstalige versie, *Big mouth*, werd in 2012 gelanceerd op het festival van Edinburgh. Vorig seizoen volgde een speelreeks in het Soho Theatre in Londen, daarna een tournee in Groot-Brittannië. In januari

speelt Dhaenens negen keer in New York, om vervolgens twee maanden in Australië neer te strijken.

De belangstelling en het onthaal blijven de acteur verbazen. 'Big mouth' trekt in het buitenland voor een stuk een academisch publiek aan, dat sterk in de werking van retoriek geïnteresseerd is, zegt hij. 'De debatten achteraf duren soms langer dan de voorstelling. Er komen ook scherpe en intelligente vragen waar ik mij schrap voor moet zetten.'

Vooraf de vorm blijkt vreemd over te komen bij een buitenlands publiek: *Big mouth* geldt er als avant-garde, experimenteel theater zonder een verhaal. Dhaenens: 'Ik heb het nooit zo bedoeld, maar het is een mooi neveneffect: voor veel jongeren dient deze voorstelling als eye-opener. Dat dit ook een vorm van theater kan zijn waar ze anderhalf uur geboeid naar kijken en achteraf nog over kunnen discussiëren ook.'

Was het makkelijk om een opvolger te vinden voor 'De grote mond'?

'Het ging vanzelf. Ik wilde eigenlijk een follow-up maken. De keerzijde tonen van de speeches, de dramatische gevolgen ervan in plaats van de concrete aanleidingen. Dit moest een voorstelling worden over de échte helden, de mannen die de bevelen uitvoerden. Zo kwam ik vanzelf uit bij de Eerste Wereldoorlog, een oorlog die in het geheugen gegrift staat vanwege zijn ontstellende zinloosheid.'

In 'De grote mond' ontmantelde

'Instinct versus cultuur, beschaving en evolutie: het houdt mij bezig. Worden we steeds beschaafder, of bewegen we in cirkels?'

u de taal van de redevoering. Welke taal spreekt de oorlog?

'Er is zoveel oorlogsliteratuur geschreven, er zijn massa's films over oorlog gedraaid. Mensen zijn erdoor gefascineerd. Maar op toneel? Spectaculaire scènes tonen of soldaatje spelen was niet mijn bedoeling. Ik heb vooral de trauma's van de oorlog opgezocht. Terwijl *De grote mond* een logica volgde, neemt *De kleine oorlog* meer de vorm aan van een splinterbom. Het is een puzzel van teksten waarin de chaos van de oorlog voelbaar wordt. Er duiken minder anekdotes of historische feiten in op. Angst, pijn en shock vormen de rode draad. Met één vraag die als bij de slachtoffers telkens weer terugkeert: hoe ben ik hier in godsnaam in verzeild geraakt? Bij uitbreiding is dat het soort vraag dat je jezelf in conflictsituaties in het dagelijkse leven voortdurend stelt.'

De locatie wordt een ziekenboeg net achter de linie. Waarom hebt u die gekozen?

'In de oorlog is het veldhospitaal de eerste plek van bezinning. Ook verpleegsters, zoals ik er een

speel in *De kleine oorlog*, evolueerden er van idealisme naar cynisme.'

'Een inspiratie was *Johnny got his gun*, het anti-oorlogboek waarin de Amerikaanse scenarist en romancier Dalton Trumbo een fictief slachtoffer uit de Eerste Wereldoorlog opvoert. Een man zonder armen of benen, maar ook zonder gezicht, gehoor of smaak. Alleen zijn hersenen werken nog, maar hij weet nooit precies of hij waakt of droomt. Een man die opgesloten zit in zichzelf: heel de voorstelling is daarrond opgebouwd. Allerlei personages en afsplitsingen passeren de revue in videofragmenten.'

'Het wordt veel minder een virtueuze tekstvoorstelling. Ik verwijs vooruit naar Vietnam en Irak, maar keer ook terug in de tijd. Om iets van de oerkrijger te suggereren, passeert een fragment waarin een soldaat Attila de Hun imiteert: met een misselijk makende reeks kreten om ten strijde te trekken.'

Bestaat er zoiets als een geromantiseerd beeld van de frontsoldaat?

VALENTIJN DHAENENS
EN HET EFFECT VAN DE GROTE OORLOG OP DE KLEINE MAN

‘We lijken in onze oorlogszucht niet te evolueren’

Wat volgt er na speechende volksmenners, in een theatersolo met als titel *De grote mond?* De kleine man natuurlijk. Op zijn kleinst, gegeseld door de trauma's van een wereldoorlog. Valentijn Dhaenens: ‘Dit wordt een voorstelling als een splinterbom.’

‘Als we van één oorlog een heldhaftig en romantisch beeld hebben, is het wel de Tweede Wereldoorlog. Bij de Eerste denken we spontaan aan loopgraven, miserie, het vastzitten in de modder. De harde realiteit, kortom.’

‘De vraag die ik mij voortdurend stel is: waarin schuilt onze zucht naar strijd? In de aanloop naar de Eerste Wereldoorlog heerste er bij jonge mensen een zekere euforie, een zin naar avontuur. Waren ze dan zo naïef? In *Reis naar het einde van de nacht* beschrijft Louis Ferdinand Céline een militaire fanfare die door het dorp trekt, met daarachter een bende joelende soldaten.’

‘We lijken in oorlogszucht niet te evolueren, ook al denken we dat we pacifistischer worden. Lees de brieven van Amerikaanse jongeren die in Irak gingen vechten: ze deden het vrijwillig, uit idealisme om de wereld te gaan bevrijden. Oorlogscultuur zal altijd deel uitmaken van ons menszijn.’

‘Stappen we makkelijk mee in oorlogsetoriek? ‘Elke bedreigende situatie vormt een voedingsbodem voor dema-

gogie, die dat gevoel uitbuit en vergroot. Neem de manier waarop de beide landsgedeeltes in België met elkaar omgaan. We kennen elkaar onvoldoende, maar al te makkelijk wordt een soort vijandsbeeld gecreëerd.’

Een solovoorstelling maken: hoe begin je eraan?
‘Een jaar lang heb ik alleen maar over de oorlog gelezen. Dat is best raar. Zeker als je net vader geworden bent van je eerste kind en je vanzelf al wat gevoeliger bent.’

‘Hoe zo'n voorstelling groeit: ik maak eerst stapeltjes met dingen die ik wil bijhouden. Waar ik het snelst door gepakt was, was het fenomeen van shellshock. Wie eraan leed, werd niet begrepen of veroordeeld voor desertie. In de Eerste Wereldoorlog kon ook de medische wetenschap voluit experimenteren. Er moesten voortdurend dringende ingrepen gebeuren, zoals amputaties of huidtransplantaties, die in een burgermaatschappij ondenkbaar waren. Beelden van *monsters* met weggerukte kaken hebben een enorme impact op mij gehad.’

Is het prettig om alleen een

voorstelling te maken?

‘Solovoorstellingen zijn bevredigend, omdat je er iets van je persoonlijkheid in kwijt kan. Maar ze zijn wel zeer eenzaam. Je werkt op een totaal andere manier dan met een theatergroep. Persoonlijker, gevoelmatiger. Omdat je je niet hoeft te verantwoorden, kan je een stuk verder en extremer gaan. Maar van de weeromstuit zit je er soms ook naast, omdat je feedback mist en ingekapseld dreigt te worden in je eigen

‘In de aanloop naar de Eerste Wereldoorlog heerste er bij jonge mensen een zekere euforie, een zin naar avontuur. Waren ze dan zo naïef?’

verhaal.’

‘In deze voorstelling wil ik ook lethargie en verveling laten voelen, een toestand waar geen verandering in komt. Allemaal dingen die niet bijdragen tot een spannende voorstelling. Maar als je alleen werkt, kan je veel aftasten en uitproberen. Om soms op je stappen terug te keren.’

U maakt met deze voorstelling deel uit van een hele herdenkingsindustrie. Hoe voelt dat?

‘We zullen overspoeld worden door herdenkingen. Maar in de overdaad wil ik mijn eigen pad aanhouden. Deze voorstelling gaat niet over geschiedenis of persoonlijke verhalen. Wel over emoties, over de traumatische angst van één persoon.’

Een historisch bewustzijn, het trekken van lessen uit het verleden, lijkt uw drijfveer te zijn.

‘De leergierigheid om dingen beter te leren begrijpen, is voor mij een late ontdekking. Het blijft een onuitputtelijke bron. Hoe zou de oermens hierover denken: ik betrap mij soms op die reflex. Wat overigens ridicul is, want over de oermens weten we

niet bijzonder veel.’

‘Maar het instinct versus de cultuur, de beschaving en de evolutie: het houdt mij bezig. Worden we steeds beschaafder, of bewegen we in cirkels? De geschiedenis voedt mijn pessimisme over dat laatste. Ik ben ook bang voor de oorlogen die we nog zullen meemaken. Welke beslissingen zal ik dan moeten nemen? Aan welke kant je belandt, hangt vaak alleen van geluk af. Maar uiteindelijk kan je weinig ondernemen om aan de oorlogsmachine te ontsnappen en weet je dat er alleen maar slachtoffers zullen overblijven.’

‘Dat we het begin van een conflict niet zien, of er zo weinig bij stilstaan: het blijft mij verbasen. Onze grootouders hebben de Tweede Wereldoorlog nog meegemaakt. Het lijkt alsof wij hem al zijn vergeten.’

‘De kleine oorlog’ van Valentijn Dhaenens, 20-24 november in Stuk, Leuven, 26-27 november en 6-7 februari 2014 in De Singel in Antwerpen.
www.skagen.be

The Play = DeKleineOorlog

Gezelschap = SKaGeN

In een zin = Het is ijzersterk, sober én dankzij het spel en het filmwerk verrassend vormgegeven theater over de ontembare honger van de mens naar leven in en desnoods sterven voor vrijheid.

Hoogtepunt = De scène waarin de verpleegster voorzichtig haar hand legt op de borstkas van de man in bed. Of die scène waarin 'het koor' Valentijn Dhaenens The Doors' *Riders on the Storm* zingt...

Score = ****

Quote = 'Als ik dood ben, wil ik alleen het leven terug. Iets zijn wat over de grond beweegt, en niet dood is. Niemand sterft voor iets.'

Zelfs al borrelt het bloed in hun longen, zijn hun nieren aan flarden geschoten en bestaan hun kaken uit verbrijzelde stukjes bot, ... het enige wat een met kogels doorzeefde soldaat kan denken wanneer hij op de brancard wordt weggedragen, is 'maar ik leef'. Het liefst willen die frontstrijders uit hun veldhospitaalbed kruipen, rechtstaan, de ziekenhuiskamer uitwandelen en blijven leven. Niet voor het vaderland. Maar voor henzelf. Voor hun lief. Hun vader. Hun broer. Of hun kindje dat ze slechts kennen van de stampjes in de moederbuik. Over die ontembare overlevingskracht maakt Valentijn Dhaenens *DeKleineOorlog*, deels geïnspireerd op Dalton Trumbo's anti-oorlogsboek *Johnny got his gun*.

Deze solo is de opvolger van *DeGroteMond*, een indrukwekkende monoloog waarin Dhaenens – geflankeerd door vijf microfoons van verschillende vormen en maten – fragmenten uit wereldberoemde speeches (van de klassieke Grieken over Hitler tot Martin Luther King en Obama) debiteerde en op die manier een onthusterend beeld schetste van hoe macht en retoriek met elkaar verweven zijn. Dhaenens stond toen in een strak maatpak op de scène. Nu staat hij er op zwarte pumps. Sobere zwarte pumps onder een vaalwit verpleegsterjurkje. Mét verpleegsterkapje. Begint u alvast te grinniken? Daar geeft Dhaenens u tijdens de voorstelling geen kans toe. Ook al is zijn mond kersenrood gekleurd en kijkt hij je met *smokey eyes* aan. De glimlach op zijn mond is pijnlijk bevroren en de blik in zijn ogen doet je slikken. En de net hoorbare, tedere trilling in zijn stem maakt zijn vertolking van een door oorlogsellende geharde verpleegster ontstellend sterk. Dhaenens wordt in deze voorstelling niet omringd door een serie microfoons maar door zichzelf. Een vijftal keer. Op de kale scène staat een toneelvloerbreed projectiescherm dat net zo groot is als Dhaenens. Voor dat scherm staat een ziekenhuisbed. We bevinden ons in de kamer van een stervende soldaat die samen met de verpleegster terugblijkt op zijn leven en het waarom van de oorlog. Dhaenens speelt vlotjes met zichzelf. Al gooide de computer tijdens de première roet in het eten door te crashen. Dat Dhaenens na die crash ogenschijnlijk moeiteloos terug in het spel dook en zijn publiek meenam, zegt evenwel alles over de innemende kwaliteit van deze monoloog.

Dit zou belegen toneel over *Den Grooten Oorlog* kunnen zijn. Maar dat is het niet. Het is ijzersterk, sober én dankzij het spel en het filmwerk verrassend theater over de ontembare honger van de mens naar leven in en desnoods sterven voor vrijheid. En over hoe diezelfde mens kapot gestreden op zijn sterfbed ligt en inziet dat vrijheid niet al strijdend te pakken is. Maar al levend te midden je geliefden.

Smaakmaker: [Interview \(http://apps.vrt.be/radioplayer/player.html?channel=31&ondemand=31_KL131114LPOM.xml\)](http://apps.vrt.be/radioplayer/player.html?channel=31&ondemand=31_KL131114LPOM.xml) met Valentijn Dhaenens over de voorstelling en reportage over *DeGroteMond*, de vorige succesmonoloog van Dhaenens: